

Årsrapport 2017

Samarbeid om etisk kompetanseheving

Forord

Satsingen Samarbeid om etisk kompetanseheving finansieres av Helse og omsorgsdepartementet og driftes av KS. Prosjektet startet i 2007. KS skulle i samarbeid med staten og yrkesorganisasjonene bidra til at ansatte i de kommunale helse- og omsorgstjenestene har grunnleggende kompetanse i fagetikk og utvikle modeller for å forankre etikkarbeidet organisatorisk i kommunal sammenheng. I prosjektperioden (2007-2015) ble 243 kommuner innrullet i prosjektet. Fra 2016 har Samarbeid om etisk kompetanseheving vært en satsing med forankring i Kompetanseløft 2020. Helse- og omsorgsdepartementet har formulert følgende hovedmål for satsingen Samarbeid om etisk kompetanseheving for denne perioden:

- Etisk refleksjon og systematisk etikkarbeid er en naturlig del av helse- og omsorgstjenestenes kontinuerlige forbedringsarbeid og faglige utviklingsarbeid
- Spre metoder og verktøy for etisk refleksjon og systematisk etikkarbeid som er utviklet gjennom prosjektet Samarbeid om etisk kompetanseheving
- Støtte kommunenes arbeid for å øke kompetansen om håndtering av etisk utfordringer

Det vektlegges i tildelingsbrevet at satsingen skal knyttes enda tettere opp mot tjenestenes kvalitetsarbeid og fagutvikling.

KS og Senter for medisinsk etikk har et formelt samarbeid for å sikre at våre to fagmiljøer samlet gir kommunene et best mulig tilbud innen relevant helsefaglig etikk.

Åse Laila Snåre
Avdelingsdirektør

Christine Haga Sørli
Koordinator

Innholdsfortegnelse

• Forord	side 1
Samarbeid om etisk kompetanseheving	
• Veilederne	side 3
• Konferanser 2017	side 3
• Veilederoppdrag 2017	side 4
• Etikkprisen 2017	side 4
• Satsingens verktøy	side 6
• Julekalender 2017	side 7
• Sosiale medier	side 7
Vedlegg	
• Oversikt over arrangement/oppdrag/aktiviteter/sentrale møter	side 8

Samarbeid om etisk kompetanseheving

Veilederne

Veiledergruppen er etikksatsingens viktigste ressurs for å utføre oppdraget fra Helse- og omsorgsdepartementet. Veilederne er frikjøpt fra deres ordinære arbeid ute i kommunene, og jobber 20 % for satsingen. De har alle lang fartstid i de kommunale helse- og omsorgstjenestene og de ulike problemstillingene der. Veilederne har mye erfaring og kompetanse innen forankring av kommunale etikksatsinger, ulike faser av arbeidet og bruk av ulike metoder og verktøy for etisk refleksjon og kvalitetsforbedring. Veilederne bistår med kurs og veiledning ute i kommunene og tilpasser opplegget etter lokale/regionale behov og ønsker. Satsingen har per i dag 4 veiledere:

- Leni Klakegg: Sogn og Fjordane
- Hanne Norum Hollekim: Hedmark
- Lars Helge Myrset: Rogaland
- Christine Haga Sørлие: Oslo.

Den daglige driften av arbeidet utføres av KS ved koordinator Christine Haga Sørлие. Satsingen er forankret i KS, og samarbeider tett med de ressursene som er der, både i linje og i andre nettverk som KS har ansvaret for som f. eks. Gode pasientforløp.

Koordinator og veilederne samarbeider tett for hele tiden å være aktuelle og relevante i møte med de utfordringene kommunene står i. Vi dekker per i dag Øst-Norge ganske godt, men vil i løpet av året ansette ytterligere to veiledere med geografisk plassering henholdsvis i Midt- og Nord-Norge.

(Fra venstre Lars Helge Myrset, Leni Klakegg, Christine Haga Sørлие, Hanne Norum Hollekim. Foto Kristin Tveitnes)

Regionale konferanser: Etikk, kvalitet og ledelse

Satsingen har arrangert to «Lunsj til lunsj» - konferanser med tittelen Etikk, kvalitet og ledelse høsten 2017. Foredragsholdere på konferansene var Rudi Kirkhaug, Anne Hafstad, Unni Kristiansen og Henrik Syse. Vi har på hver konferanse innlegg fra kommuner i regionen som deler sine erfaringer med medgang og motgang. Oppgaven de fikk var: «Hva er vi stolte av, og hvordan fikk vi det til». Fokus er særlig på forankring, drift og rapportering av det systematiske etikkarbeidet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Konferansene retter seg særlig mot ledere på alle nivåer, men er åpne for alle. Det blir arrangert ytterligere to konferanser til i Bergen og Tromsø våren 2018. Evalueringer av konferansen er gode og bekrefter at vi har truffet målgruppen vår med innholdet i konferansen. Senter for medisinsk etikk (SME) deltar også på alle konferansene og er med på å synliggjøre vårt samlede tilbud til kommunene innen etisk refleksjon og kompetanseheving.

Les artikkel fra konferansen på Gardermoen her:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/aktiviteter/etiske-refleksjoner-er-ferkskvare/>

Veilederoppdrag 2017

Satsingens veiledere har gjennom året bistått kommuner i mange etiske kompetansehevingstiltak. Det har vært stor variasjon i både innholdet i forespørslene og størrelsen på arrangementet. Vi har i hovedsak vært i de kommunale helse- og omsorgstjenestene på bestilling fra dem, men har også vært innledere eller ledet etikkverksted etter invitasjon fra læringsnettverk. Vi har deltatt i satsinger som Kompetanseløft 2020 gjennom bidrag på fagseminar i forskjellige ABC' er (som for eksempel Velferdsteknologiens ABC). Det er en god måte for oss å holde satsingen tett til aktuelle satsningsområder innen kvalitetsforbedring og fagutviklingsarbeid. Vi har også samarbeidet og dialog med private aktører, ideelle stiftelser og utdanningsinstitusjoner.

Vi har møtt ca. 2500 deltagere gjennom oppdrag/foredrag/verksted fordelt på 50 oppdrag med ulike tema og formål. I tillegg kommer telefon- og mailforespørsler som vi har bistått med råd og veiledning.

Vi ønsker i løpet av våren å teste ut en digital løsning for veiledning hvor ressurspersoner treffes på et gitt tidspunkt ukentlig for direkte for råd og veiledning gjennom den ukompliserte videoløsningen «Appear in».

For mer informasjon om oppdragene i 2017: se vedlegg.

(Foto fra et av våre oppdrag. Foto: Christine Haga Sørлие)

Etikkprisen 2017

Etikkprisen deles ut til en kommune/virksomhet som driver et systematisk praktisk etikkarbeid for å styrke brukerens verdighet og integritet, og det systematiske etikkarbeid som en naturlig del av de kommunale helse- og omsorgstjenestenes kvalitetsarbeid og faglige utvikling. Prisen ble delt ut for syvende gang i år.

Følgende kandidater søkte om Etikkprisen 2017:

- Flora kommune
- Oslo kommune
- Sandnes kommune
- Surnadal kommune
- Trondheim kommune

Følgende kriterier må være oppfylt for å komme i betraktning:

- Etikkarbeidet fører til økt oppmerksomhet rundt brukermedvirkning
 - Etikkarbeidet engasjerer ledere og medarbeidere i organisasjonen
 - Etikkarbeidet er forankret i kommunen (toppleder-, mellomleder-, medarbeidernivå)
 - Etikkarbeidet er systematisk og varig
 - Etikkarbeidet dokumenteres og følges opp
- Nytenkning, kreativitet og innovative løsninger i etikkarbeidet vektlegges

Fagjuryen i år besto av følgende medlemmer; Anne Hafstad, Helsedirektoratet (leder av juryen), Anette Jørve Ingjer, Helse- og omsorgsdepartementet, Morten Magelssen, Senter for medisinsk etikk v/Universitetet i Oslo, Siri Bøgh, Fagforbundet, Erik Seierstad, lekmann, Signe Pape, KS region

Årets nominerte kommuner var Flora kommune, Oslo kommune og Surnadal kommune. Helse- og omsorgsminister Bent Høie og nestleder i hovedstyret i KS, Mette Gundersen sto for utdelingen. Oslo kommune ved Sykehjemsetaten vant prisen på 100 000,- kr. Etter utdelingen hadde vi en faglig avdeling med tittelen: «Fornuft og følelser» med foredrag av forfatter Vetle Lid Larssen om pårørenderollen med tittelen «Hvordan elske en far – og overleve». Deretter et foredrag ved forsker Leonora Onarheim Bergsjø om blikket vi ser hverandre med: «Estetikk og etikk i skjønn forening» Om å se og anerkjenne den andre i spennet mellom «Venus fra Milo» og Marc Quinns «Alison Lapper Pregnant». Dagen ble ledet av direktør for interessepolitisk område, Helge Eide og det var musikalske innslag gjennom dagen av Erling Strøm og Trond Olav Ruistuen på henholdsvis piano og trompet.

Artikkel om vinnerkommunen og den høytidelige utdelingen finner du her:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/etikkprisen/sykehjemsetaten-i-oslo-vant-etikkprisen/>

Du kan også se flere bilder på vår facebookside: Samarbeid om etisk kompetanseheving

(Årets vinner: Oslo kommune, Sykehjemsetaten. Foto: Thea Nathalie Finstad)

Satsingens verktøy

Satsingen selger verktøy som er utviklet av og med kommunene i prosjektperioden til produksjonspris. På bildet ser du noen av dem. Enkelte av verktøyene trenger en oppdatering i forhold til dagens situasjon, så det er en del av planen for 2018 å gjøre det. Gjennom året har verktøyene: Tips og hjelp heftet, Refleksjonshåndboka og Etikkhåndboka vært de vi har solgt flest av. Vi har også gitt lederverktøyet: Refleksjonshåndboka – for etisk lederskap i helse- og omsorgstjenestene på våre konferanser. Det ble redigert i 2017 og har fått nytt forord ved leder av hovedstyret i KS, Gunn Marit Helgesen.

Du kan lese om satsingens ulike verktøy her:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/verktoy-metoder-og-fagmaterieell/oversikt-over-satsingens-verktoy/>

Digital etikk - adventskalender 2017

Etikk – kalenderen er et populært verktøy som etterspørres fra kommunene allerede i oktober. Hver luke i kalenderen består av flere elementer som f. eks. en overskrift, et dilemma og en video/sang. I år hadde vi 922 påmeldte deltagere, noe som er en dobling fra i fjor. Kalenderen brukes blant annet ute på tjenestestedene til en daglig etisk refleksjon i kollegagruppen.

Sosiale medier

Satsings nettsider er stadig under utvikling og etterstreber å være et sted hvor kommunene kan finne aktuell og relevant informasjon om etisk kompetanseheving i de kommunale helse- og velferdstjenestene. Vi venter i 2018 et nytt system for publisering på KS sine sider og skal deretter totalrenovere siden slik at den blir mer brukervennlig og aktuell.

Lenke til satsings nettside:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/>

Satsings Facebook - side har 1586 følgere, og siden oppdateres jevnlig.

Samarbeidspartnere

Satsingen har et formelt samarbeid med Senter for medisinsk etikk. Vi møtes to til tre ganger årlig, og gir ut et nyhetsbrev per semester sammen. Våre to fagmiljøer ønsker sammen å gi et best mulig helhetlig tilbud til de kommunale helse- og omsorgstjenestene. SME har deltatt på våre konferanser og redegjort for sitt tilbud til de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Satsingens ansatte har deltatt på de fleste av SME sine arrangement.

Satsingen følger etableringen og drift av et etikknettverk i Hedmark hvor 7 kommuner deltar per i dag gjennom en av våre veiledere. Etikknettverket i Hedmark har forankret hos fylkesmann og rådmann, og det er inngått samarbeid med Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT). Dette er en spennende interkommunal løsning som vi gjerne vil se hvordan fungerer, slik at den kan komme andre kommuner kan bruke modellen som et godt eksempel.

Satsingen ved koordinator deltar fast i Kommunesektorens etikkutvalg, og ser verdien av at den kommunale forvaltningsetikken og helse- og omsorgsetikken er i dialog.

Vi samarbeider også med utviklingssentre, KS region, utdanningsinstitusjoner og andre fagmiljøer.

Lenke til KS og SME sine nyhetsbrev

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/sentrale-dokumenter/nyhetsbrev-fra-sme-og-ks/>

Vedlegg

Dato	Arrangement/aktivitet/møte	Kommune(r)	Antall deltakere	Deltakende virksomhetsområder
Første halvdel av januar	Prosessleder utarbeiding av refleksjonskort: Etikk, hverdagsrehabilitering og -mestring			
17. 01.	Etiske refleksjoner og velferdsteknologi	Sandnes kommune	100	Hverdagsmestring
31. 01.	Kurs for etikkveiledere	Stavanger kommune	16	
02. 02	Etikkveiledersamling	Flora kommune	22	
03. 02	Etikkdag	Bergen kommune	70	Private og ideelle sykehjem
21. 02.	Kurs for etikkveiledere	Stavanger kommune	16	
28.02 - 01.03	Arbeidssamling for satsingens veiledere i Stavanger	KS		
14. 03.	Fagdag	Naustdal kommune	40	
14. 03	Kurs for etikkveiledere	Stavanger kommune	16	
28. 03	Etikkforedrag for Gyldendal, Stavanger	Lærere i videregående skole (helsefag og barn/ungdomsarbeid) + ansatte på opplæringskontor, Folkeuniversitet/AOF	100	
29. 03.	Etikkforedrag for Gyldendal, Bergen	Lærere i videregående skole (helsefag og barn/ungdomsarbeid) + ansatte på opplæringskontor, Folkeuniversitet/AOF	70	
05. 04.	Verdikafe	Flora kommune	20	
27. 04.	Etikkforedrag for Gyldendal, Helsefy	Lærere i videregående skole (helsefag og barn/ungdomsarbeid) + ansatte på opplæringskontor, Folkeuniversitet/AOF	160	
04. 05.	Etikkforedrag for Gyldendal, Trondheim	Lærere i videregående skole (helsefag og barn/ungdomsarbeid) + ansatte på opplæringskontor, ansatte innen voksenopplæring og kurs	70	
10. 05.	Etiske refleksjoner og velferdsteknologi	Velferdsteknologiens ABC Emne C	30	Stavanger kommune
31. 05.	Helse: barn og unge	Frogner bydel, Oslo	40	

06. 06	Hva står på spill-for hvem?	Nettverkssamling Etikk	40	Stavanger kommune
08. 06	Helse, mestring og rehabilitering	Frogner bydel, Oslo	40	
12. 06.	Arbeidssamling for KS-veilederne i Oslo			
20. 06.	Undervisning ferievikarer	Flora kommune		
27. 06.	Undervisning ferievikarer	Flora kommune		
28. 08.	Traineesamling: oppstart	Flora kommune		
01. 09.	Etikksamling (med bl. a. Einar Ådland)	Flora kommune	80	
05. 09.	Etikkverksted samling i læringsnettverket psykisk helse og rus	Regional samling/Gardermoen	100	
25. 09.	Etikkdag «Velferdsteknologi og etikk»	Aust – Agder, 11 kommuner	150	
28. 09.	Dagskurs: «Etikk som naturlig del av ledelse»	Åmot, Engerdal	12	Helse og omsorgstjenester
29. 09.	Dagskurs: «Etikk som naturlig del av ledelse»	Ringsaker, Stange, Løten	40	Helse og omsorgstjenester
02. 10.	Etikkveiledernetttverk	Flora kommune	11	
04. 10.	Etikk, verdier og refleksjon (halv dag) 1	Sandnes kommune	90	
04. 10.	Etikk, verdier og refleksjon (halv dag) 2	Sandnes kommune	80	
05. 10.	Etiske refleksjoner og velferdsteknologi. Velferdsteknologiens ABC	USHT Rogaland (i Sandes)	20	
16. 10	Etikk/verdiverksted dag 1 gr. 1	Fransiskushjelpen, Oslo	12	
17. 10.	Metodekurs dag 1 for ledere av etisk refleksjon	Åmot, Engerdal	10	Helse og omsorgstjenestene
18. 10.	Etikk/verdiverksted dag 1 gr. 2	Fransiskushjelpen, Oslo	10	
20. 10.	Samling med veilederne i satsingen			
24. 10 - 25. 10.	Etikk-konferanse «Etikk, kvalitet og ledelse».	Regional konferanse, Gardermoen	104	Helse og omsorgstjenestene
31. 10 – 01. 11.	2 dagers metodekurs for ledere av etisk refleksjon	Gjøvik, Vestre Toten, Østre Toten, Søndre Land	21	Helse og omsorgstjenestene
03. 11.	Metodekurs dag 2 for ledere av etisk refleksjon	Åmot, Engerdal	10	Helse og omsorgstjenestene
06. 11.	Etikkveiledernetttverk	Flora kommune	22	
09. 11.	Dagskonferanse i regi av Etikknettverket i Hedmark og fylkesmannen. "Etikk i møtet mellom pårørende og helsepersonell.	Eidskog, Elverum, Engerdal, Grue, Hamar, Løten, Ringsaker, Stange, Sør-Odal, Trysil, Våler, Åsnes, Sykehuset Innlandet	240	Helse og omsorgstjenester, pårørende, pårørendeorganisasjoner, brukerorganisasjoner, spesialisthelsetjenesten
13. 11.	Etikk/verdiverksted dag 2 gr. 1	Fransiskushjelpen, Oslo	12	

14.11.	Hva står på spill for hvem? Om etikk, verdier og refleksjon i tjenestene for mennesker med psykisk utviklingshemming.	LØKTA; Interkommunal kvalitetsutviklingsenhet for helse- og omsorgstjenestene i Midt-Troms. (på Finnsnes)	25	
15.11.	Metodekurs dag 2 for ledere av etisk refleksjon	Ringsaker, Løten, Stange	92	Helse og omsorgstjenestene
15.11.	Etikk/verdiverksted	Fransiskushjelpen, Oslo	10	
16.11.	Etikkdag «Velferdsteknologi og etikk»	Sogn og Fjordane, 12 kommuner	107	
23.11.	Etiske refleksjoner og velferdsteknologi, Velferdsteknologiens ABC	USHT Rogaland (i Time)	50	
27.11 – 28.11.	Etikk – konferanse «Etikk, kvalitet og ledelse	Regional konferanse, Trondheim	41	
30.11.	Metodekurs dag 3 for ledere av etisk refleksjon	Åmot, Engerdal	10	Helse og omsorgstjenestene
07.12.	Etikkdag i Bø	Seljord, Nome, Notodden	40	
07.12.	Etiske refleksjoner og velferdsteknologi, Velferdsteknologiens ABC	USHT Rogaland, Bjerkreim	30	
08.12.	Etikkprisutdelingen	Nasjonalt	67	
13.12.	Metodekurs dag 3 for ledere av etisk refleksjon	Ringsaker, Løten, Stange	92	Helse og omsorgstjenester